

**NESODDEN
HISTORIELAG
ÅRSSKRIFT 1988**

INNHold:

Nesodden Historielag - formål og arbeid

Ordfører Eggen hilser "Årsskrift 1988"

Jørgen Bye: "En skogtur"

Nesodden kirke - et gammelt hus

Litt om Kirkevika

Matrikkulering - eiendomsregistrering

Kart over Nesodden - gårdsnummer

Nesodden Landbrukslag

Båttrafikken Nesodden - Oslo

Nesodden Telefonselskab

NESODDEN HISTORIELAG

ble stiftet i 1980.

Lagets formålsparagraf er som følger:

Nesodden Historielag har til formål å vekke interesse og skape forståelse for bygdas historie. Det vil arbeide for å utbre kjennskap til vår kulturarv og verne kulturminner av alle slag i bygda.

Formålsparagrafens intensjoner søker vi å dekke gjennom foredrag, turer i Nesodd-marka, utstillinger m.v. Vi samarbeider med andre lag og offentlige etater i målsettinger som faller sammen med våre.

Årsskriftet som vi presenterer i år, er et nytt tiltak som vi håper blir godt mottatt og lest av mange.

I en kommune som vår med rask utbygging og stor tilflytting anser vi vårt arbeid som viktig. Nye beboere må kjenne bygda for å bli ett med den og slå rot her.

Vi vil engasjere oss i arbeidet for å verne om og bevare alt som har betydning for kommende generasjoner.

Hva våre gamle har å berette om tidligere tider, om livsstil og levekår må samles og skrives ned.

Like viktig som å samle det gamle er det å registrere utviklingen i dagens Nesodden.

DAGEN I DAG ER HISTORIE I MORGEN!

Oppgavene er mange og interessante. Om du er gammel eller ung, kvinne eller mann, ønsker vi deg velkommen til samarbeid i hyggelig miljø.

M e d h i l s e n

STYRET I NESODDEN HISTORIELAG:

Diktet "EN SKOGTUR" som vi gjengir er forfattet av Jørgen Bye.

Jørgen har tilbragt alle sine 78 år på Nesodden. De fleste av disse på Flaskebekk.

I mange år var skogen hans arbeidsplass. Men også det meste av fritida har han tilbragt i skog og mark.

Sitt lokalkjennskap og sine opplevelser i skogen har han formidlet til deltakerne i Historielagets rusleturer.

Historielaget takker Jørgen og håper at han fortsatt vil følge oss og dele sin viten med rusleturdeltakerne.

Det er tidlig, tidlig en sommermorgen
Klokka er sån to-halvtre.

Jeg måtte opp og ut på været se.
Jeg så at himmelen var fin og blå
og tenkte: Jeg får en tur i skogen gå.
Litt niste må jeg også ha
litt kaffe og sån ved siden av.

Så pakka jeg alt ned i sekken til slutt
Låste døra og gikk stille ut.
Snart var jeg inne i skogens store sal.
Luften var ren, fin og sval.
Jeg var så lett og fin i sinn
da jeg pustet den kjølige, friske luften inn.

Jeg gikk opp den bratte lien
og fulgte den naturlige, vakre stien
Doggen lå som perler bort i gjennom mosen
og en orre buldra langt borte i åsen.
Så kom jeg frem til ei lita slette.
Jeg måtte hvile, for bena var blitt trette.

Her var det stille, ikke noe stress og kav.
Jeg må visst ha duppa litt av
Plutselig foran meg ei jente sto
nå skjønnte jeg absolutt ikke no'.
Hun kom i mot meg og nesten tro meg på toa
og snudde rundt så halen subba over skoa.
Nå visste jeg ikke hva jeg skulle gjøre eller si
nå dukka det opp til langt over ti.
Jeg satt som i døs og i dvale
og så at alle jentene hadde hale.

Nå fikk jeg se en diger gubbe
som kom og satte seg på en furustubbe.
Han kunne vel verken se eller høre
for hår og skjegg hang som i ei eneste røre.
Hadde det ikke vært for at han hadde bluse og
bukse

hadde jeg trodd det var en moskusokse.
Jeg hørte ekko fra den høye nuten.
Nå spilte'n "Nøkken av Myllarguten"
Og jentene gikk i store ringer,
rundt og rundt i fine svinger.
De hadde kjoler så hvite som sne
av fineste stoff, det var et syn å se.
De svevde så lett at det flagra i stakken
Det så ikke ut som dem var nedåt bakken.
Nå ble det liv, det knasa i jord og i mulden
for nå spilte gubben "Fanitullen".

Så hørte jeg det grein i gamle hengsler borte
i fjellet.

Der åpna seg ei diger helle.
Åpningen den var ganske stor.
Jentene inn i fjellet fór.
Den siste snudde seg og vinka til meg
men jeg turde ikke å bli med jeg
for gubben kom etter og jagde på
han måtte visst fort inn i fjellet nå.
Så satte han i med en fryktelig røst
akkurat da steg solskiven over kammen i øst.

Jeg åpna øya, jeg skulle visst ikke gjort det
for plutselig var alt sammen borte.
Jeg skulle gjerne betalt mange penger
for å få sett denne vakre dansen lenger.
Jeg reiste meg opp, litt stiv og støl.
Jeg var likesom ikke kommet helt til meg sjøl.
Så gikk jeg over et lite snar
og bort til fjellet der åpningen var.
Fjellet var akkurat slik naturen har gjort det.
Låsen og hella og alt sammen var borte.
Jeg kunne ikke se en eneste flekk
som kunne tyde på at det hadde vært en sprekk.

Jeg gikk opp på den gyldne topp
der hvor solen nettopp hadde stått opp.
Jeg satte meg ned på en liten tue
der kunne jeg skogen skue.
Jeg satt så godt i den naturlige stolen
og så at doggen forsvant for solen.

En svarttrost sang så vakkert nede i lia.
Småfuglene kvidret med hele tida.
De behøvde ingen noter og store hefter
for å lage et slikt nydelig orkester.
Jeg venta litt med å gå.
Det var så herlig å høre på.
Jeg reiste meg opp og tok på meg sekken.
Gikk nedover og over bekken
og fulgte den fine lia over på den andre sida.
Jeg kvakk litt, det går jo an -
en hare bruste ut fra ei lita lurvegran
oppover en skråning, jeg bare ser
øra som jumper opp og ner.

Da jeg videre går får jeg se
et ekorn som satt like oppi et tre.
Jeg sto og så på'n en liten stund
den rista i rumpa og brukte munn.
Å, tenkte jeg, bare sitt der du og vær lei
jeg skal ikke fornærme deg.

Så kom jeg frem til en helling mot syd.
Her var det mye med humler og bier
som samla mat til vinterhiet.
Fra blomst til blomst de måtte ile
de hadde ikke tid til å hvile.
Honning måtte de lage
for å leve over de kalde, mørke vinterdager.

Det er så vakkert alt som spirer og gror
og for en natur vi har her oppe i nord.
Vi skal ikke gripe inn i naturens stell
Naturen den regulerer seg selv.
Jeg snakker med folk som går turer i skogen inn
De kommer tilbake, har ikke sett noen verdens
ting.

Nå fikk jeg høre enlangtrukken låt
Det var vannpipa som lengta etter å bli våt.
Den som er svart over hele kroppen
med den ildrøde hetta på toppen.
Så fikk jeg se en fugl som slo seg ned langt
nede.

Jeg tenkte: Her er det nok et fuglerede.
Jeg går forsiktig bort, kommer kanskje litt
nære -

plutselig ser jeg fire gap i været.
Solen var kommet høyere opp
jeg tenkte: Nå får jeg ta et stykke brød og en
kaffekopp.

Da jeg satte meg ner, det er da jeg ser
en markmus komme ut av et hull
den har laget i en tue av gress og muld.
Musa er nysgjerrig den
den vet jo ikke om jeg er fiende eller venn.
Så kaster jeg litt brød bort til den
Den iler bort og tar brødet i munnen
- inn i hullet og blir borte en stund.
Den kommer ut og på meg ser.
"Dette var godt, jeg vil nok ha mer"
Så legger jeg bort til'n et stykke med ost.
Det var for musa en herlig kost.
Da jeg reiser meg opp for å gå
sitter'n og gnager på brødstykket ennå.
Så snur jeg meg og sier: Ha det bra
Den så på meg. Jeg følte at den sa: Takk skal
du ha.

Så kom jeg fram til en maursti.
Maurene gikk hit og dit ognoen gikk forbi.
Alle fram til tua skal. Noen med mat, andre med
byggematerial'

Her tok stien en liten slyng.
Det var så vakkert med tyttebærblomst og lyng.
Så fikk jeg se en hoggorm like ved meg.
Den lå på en helle og sola seg.
Hoggormen kan være litt av en farlig kar.
Den hogger bare i selvforsvar.
Hvis den får være i fred
gjør den ikke et menneske fortred.

Når jeg tenker på folk som må arbeide i
eksos og larm -
så herlig det er langt inne i skogens barm.
Her kan du sitte og hvile ditt sinn
og puste den søte eimen inn.
Her er det stille. Her er det fred.
Her kan du roe dine nerver ned:
Jeg takker min Gud, den store
for skaperverket han gjorde.

Så vil jeg si til de ledende kvinner og menn
husk: La oss få litt friareale igjen.
Vi elsker Norge, hun er vår mor
og vi vil gjøre alt hva vi kan
for å beholde vårt kjære fedreland.
Med krig og pinsel og død
må uskyldige mennesker lide i redsel og nød.
Jeg vil sette meg stille ned og be
LA VERDEN FÅ FRED.

KIRKEN DEN ER ET GAMMELT HUS.

Omtrent 150 år etter at kristendommen ble innført i Norge, ble Nesodden kirke bygget. Den er bygdas fornemste fortidsminne. Over et tidsrom som spenner over åtte sekler og 30-40 generasjoner har kirken vært det kulturelle midtpunkt for de mennesker som har levd her. Alle de viktigste hendelser i deres liv har hatt tilknytning til kirken, dåp, konfirmasjon, vigsel, begravelser. Med tanke på alle generasjoner som har vært før oss, får man også i dag en følelse av andakt og historiens sus når man trer inn i kirken.

Kirken er ikke stor. Utvendig lengde er 12.75 meter, bredde 9 meter. Hertil kommer koret som er henholdsvis 4.8 og 6 m. Veggene er vel en meter tykke. I 1975 feiret vi 800 års jubileum. Vi har selvsagt ikke kunnet fastslå at det var i 1175 kirken var ferdig. Det er forskjellige fakta som gjør at man med stor sikkerhet kan si at den ble oppført i tiden 1150-1200 og derfor valgte man like godt å feire 800 års jubileet i 1975.

De første skriftlige opplysninger er fra april 1366 og man mener at den da var minst 200 år. Olav Kyrre som var konge 1066-1093 lot bygge en del kirker i Vestfold med samme grunnplan som Nesodden kirke. Man kan også gå ut fra at en arvelov fra 1152 har ført til økt kirkebygging. Loven åpnet anledning til å testamentere mer gods og gull til kirken slik at den økonomiske evnen ble bedret.

Kirken har typisk rundbuestil i kor, vinduer og nisje. Denne romanske byggestil var vanlig før 1230. Det har vært en alminnelig oppfatning at kirken ble oppført av munkene fra Hovedøen kloster som ble grunnlagt i 1147. Ekspertene er nå tilbøyelige til å anta at det er den katolske kirke og bygdefolket selv som sørget for å få kirken reist. Det er grunn til å spørre hvor mange mennesker det bodde her på den tiden? Omkring år 1350 er det regnet ut at folketallet må ha vært ca. 300. Det er det antall som kan ha livnært seg av den avkastning jordbruket ga. Folketallet har neppe vært større 200 år tidligere, og da må man imponeres over det løft disse mennesker påtok seg ved kirkebygget. Stein til kirken skulle frem og den har sannsynligvis vært å finne i umiddelbar nærhet av byggeplassen. Men sagnet vil nå ha det til at den ble hentet i Ellingsstadåsen som tidligere ble kalt Kirkeåsen. De tekniske hjelpemidler man rådet over bestod nok helst i sterke muskler parret med kløkt: Det er et interessant punkt om valg av byggested. I den første kirkereisingens tid var det vanlig å legge kirken hvor de gamle hedenske gudehovene hadde stått. Man tror at gården Løes har vært et senter for hedensk tro og gudsdyrking på Nesodden. Kirken ble lagt utenfor Løes-eiendommen og professor Magnus Olsen har sagt at dette muligens er fordi grunnen på Løes ble oppfattet som vanhellig.

Kirken fikk to innganger. En for almuen mot vest og en for presten mot syd. Gulvet var hellelagt og det var ikke vanlig i andre småkirker. Det

opprinnelige gulvet kom til syne under restaureringsarbeidet i 1960. Det lå 47 cm. under det nåværende tregulv.

Ved restaureringen i 1960 fant man under gulvet I alt 73 gamle mynter. Det var 35 norske, 5 danske, 8 svenske, 13 fra Mecklenburg og 12 ubestemte. Myntene kan dateres til begynnelsen av 1200-tallet, fra Magnus Lagabøters tid og videre sammenhengende til begynnelsen av 1500-tallet. Dessverre er 46 av myntene blitt borte ved et innbrudd i kirken. De gjenværende oppbevares nå i kirkens safe.

Den opprinnelige kirken var antagelig utstyrt med våpenhus, men det er ikke sikkert den har hatt tårn. Gulvet bestod av stenheller og det er bemerkelsesverdig da jordgulv nok var alminnelig. Det var vel slik at menigheten i den katolske tiden påhørte gudstjenesten stående. Med reformasjonen kom stoler og galleri. Det var således stoler for Prestegården og Ildjernet på vestveggen og for Røer og Haslum på nordveggen. Dette var på galleriet med oppgang inne i kirken ved døren.

Almuen ble adskilt etter kjønn slik at kvinner satt på nordsiden og menn på sydsiden

I 1871 ble det foretatt omfattende reparasjoner og forandringer. Presteinngangen ble muret igjen og vinduene ble forstørret. De har siden vært slik de er i dag innvendig. Utvendig ble buene i 1960 kuttet. Dette var et rent arkitektonisk tiltak og det vakte en del diskusjon at man derved forlot rundbuestilen. Det ble ikke gjort forandring ~~innendørs~~.

1.oktober var det konfirmasjonsgudstjeneste etter den foretatte restaurering. Under høimessesalmen styrtet det nye galleriet ned. Flere kom mer eller mindre til skade, men ingen ble drept. Den 26.6.1877 gikk det et kraftig tordenvær over bygda. Lynet slo ned i tårnet,

fulgte søndre vegg som slo sprekker. Dagens værhanø har årstallet 1877 til minne om dette. På kirkens nordvegg finnes kirkens innvielseskors, et rødt kors inne i en sirkel. Sirkelens diameter er 0.35 m. I middelalderens symbolikk betegner sirkelen evigheten og et kvadrat jorden. Opprinnelig var det to små vinduer i skibets sydvegg og ett i koret. Det tredje vinduet i skibet er kommet til senere. I skibets østvegg var det en nisje, antagelig et lite alter; Kanskje for Jomfru Maria. Både presteinngangen og nisjen har vært gjenmurt men funnet igjen ved restaureringsarbeidene i 1920 og 1960. I den gjenåpnede nisjen er det nå et krusifiks av nyere dato.

Etter reformasjonen overtok kronen kirken og de første opplysninger om kirken etter dette finnes i kirkeregnskaper fra 1673 til 1722. Det fremgår av disse at kirken var i en mislig forfatning. Men på samme tid var det interesse for kirken både blant innenbygdsboende og utenbygdsboende. Og rådmann Peder Pedersen Müller i Kristiania bekostet i 1683 omfattende reparasjonsarbeider. Taket ble fornyet og det ble bygd et nytt klokketårn fordi det gamle hadde vært så råttent at prest og almue ikke kunne stå tørre i kirken når det regnet. Men forfallet fortsatte og i 1694 så seks lagrettemenn seg nødsaget til å innrapportere forfallet til stiftamtmanden og biskop. De fremførte rapporten "på vegne av vi fattige og liten allmue uti Nesodden prestegjeld". Inntektene var små og det trengtes økonomisk støtte utenfra, men bøndene fortalte at de hadde kjørt frem tømmer til kirken og ville bidra med arbeid. I årene 1704-1707 ble reparasjonene utført. Det var forskudd/lån fra rådmann Peter Müller som muliggjorde denne reparasjonen.

Regningen kom han med i 1713 og den ble oppgjort i 1716 men da med sønnen Ole Müller. Nesodden kirke måtte også få lån fra andre, økonomisk bedre stillede kirker. Denne Ole Müller trår til igjen i 1714 og yder 300 riksdaler for ytterligere å utsmykke kirken. For de 300 riksdaler ble det kjøpt ny altertavle. Den vi har i dag. I 1714 ble det over korbuen innfelt en marmorstein til minne om rådmann Peder Müller og hustru. Inskripsjonen er:

"Gud til ære og våre salige foreldre
"P.P.M. og K.O.D,G. (Karen Olsdatter
"Gjerdrum) til efterminne. Av oss
"samtlige arvinger. Anno 1714. O.Müller."

Denne rådmann Müller opprettet i 1691 et kapell av sten ved Nesodden kirke. Dette gravkapellet lå på kirkens nordside like inntil veggen. Det var forsynt med spir og fløy med rådmannens initialer. I dette gravkapellet bisattes rådmannen, hans to hustruer, stedsønnen Joachim Lolus med flere av hans barn og slekt, i alt 9 personer.

Etter Den store nordiske krig kom Kronen i økonomiske vanskeligheter og måtte selge eiendommer. Dette førte til at også Nesodden kirke ble frembudt til salg. I 1720 ble den således solgt ved auksjon til sokneprest Christian Ruge som var prest her fra 1709 til 1754 og satte dype spor etter seg. Han fikk skjøte fra Kong Fredrik IV den 23.juli 1723. Kjøpesummen var 64 riksdaler.

I 1740 videresolgte Ruge kirken til major Anthoni Müller, en sønn av rådmannen. Senere eiere av kirken har vært kjøpmann Christian Carlsen, Drøbak, sokneprest Ring, Henrik og Paul Røer, Peder Anker og Halvor Arnesen, Blindern, Halvor Torgersen og Arne Arnesen; I 1796 solgte sistnevnte kirken til Christian Pedersen, Granerud. Etter ham ble den ved skifte i 1834 utlagt til sønnen Johan Christiansen, Søndre Hallangen. Hans enke, Maren Monsdatter Grisebo overdro kirken til kommunen 10.4.1860 for 40 speciedaler. Etter å ha vært kommunal eiendom i 128 år, står kirken i dag som et meget godt vedlikeholdt gudshus som vi alle kan være bekjent av også som et godt ivaretatt kulturminne.

Nesodden kirke har aldri vært rik, hverken i katolsk tid eller etter reformasjonen. Vi har imidlertid en meget vakker døpefont fra middelalderen. Og vi har en kunstnerisk meget verdifull altertavle fra 1715. Det var gave fra Ole Müller, rådmannens sønn. Den kunstneriske utsmykning forøvrig er begrenset til prekestolen som er fra slutten av 1500 eller begynnelsen av 1600-tallet. Til kirken er det gitt en del gaver og en legger merke til

at det meste er skjedd i den tid da kirkebygget i følge skriftlige beretninger var i en dårlig forfatning og under reparasjoner. Det finnes således:

1 sølvdisk fra 1671 - Gave fra Simen Povelsen og Maren Pedersdatter

1 sølvkalk fra 1672 - Gave fra Rasmus Nielsen Palud:

2 messing lysestaker- Gave fra Maren og Peder fra 1683 Hansen Læthes

1 sølv oblateske fra- Gave fra Jacob Schultz 1719 og Bertha Hedendahl

1 messehagel fra 1719-Kanskje fra de samme Schultz og Hedendahl

1 messing døpefat fra 1.halvdel av 1600-årene.

"De syges kalk" fra - Gave fra sokneprest Ruge 1739

Foranstående er et utdrag av Tom Kristensens jubileumsskrift ved 800-års jubileet: "Nesodden kirke et gammelt hus". De som måtte ønske å vite mer om kirken, kan få kjøpt dette skriftet ved henvendelse til Nesodden Prestekontor. Det koster kr. 30.-.

LITT OM KIRKEVIKA.

Kirkevika ligger like nord for Presteskjær brygge i Bundefjorden.

Den første faste bosetting i Follodistriktet var i nærheten av Vinterbrokrysset. Derfra spredte den seg videre omkring. Noen brukte båt og fant fram til Nesoddens kyster.

Av alle idylliske steder valgte de seg Kirkevika og i følge professorene Brøgger og Bull var dette den første, faste boplass på Nesodden. Her skulle det ha vært tømmerhus allerede i det 15. århundre. Om disse urinnvånere ikke manglet skjønnsnetsans, manglet de heller ikke sansen for det praktiske. I Kirkevika var det godt jordsmonn for oppdyrking. Det var skogsvirke til brennfang, hus og båtbygging. Det var videre gode jaktmuligheter og i fjorden var det fisk og stort saltinnhold for senere koking.

Bekken fra Røertjernet hadde sitt utløp her og ga vannkraft til drift av både sag og mølle. Ett av stedene heter fortsatt Møllebakken. (Vindfall og rotvelte av en stor gran like ved Kontra i nyere tid demmet opp bekken og den tok nytt løp mot Sørby).

Med tiden ble Kirkevika som så mange andre plasser i nærheten husmannsplass under Røer. Husmannen hadde plikt til å seile eller ro Prokuratoren til byen og til Oppegård som den gang var anneks under Nesodden.

I 1860 ble Kirkevika overdratt til Kirken/Prestegården og husmannen hadde skyssplikt for presten helt til Oppegård ble eget prestegjeld i 1937.

Den siste husmannen het Ola Mikalsen (derav Olastua). Han var født på Kongebråtan; senere omdøpt og forandret til Bjørgan som det heter i dag. Det ligger vest for Grøstadgårdene og forsamlingslokalet (Eklund.) Til husmannsplassen var det også låve og fjøs, og Ola hadde en ku som han foret i årevis uten at den kalvet og naturligvis ikke ga noe melk. Ellers levde han av fisket. Om sommeren fikk han ikke så lite av sommergjestene som var Olas gode nabo og venn.

På kjøkkenet i Olastua var det jordgulv og åpen grue med stenkant foran. Denne stenkanten brukte Ola både til innarbeide og spiseplass. En kan tenke seg at buksebaken var farget av sot og aske. Det var jentene hos Prestegårdsforpakterens store skrekk når Ola kom for å hente melk på lørdag etter at kjøkkenet var rengjort og trehvite stoler og benker vasket og skrubbet til helga. Hvis han satte seg var det ensbetydende med ny rengjøring. Kom en på besøk eller hadde ærend hos Ola ble en møtt

av en karavane med katter som strømmet ut når døra ble åpnet.

Ola var en stor dyrevenn og i matlappesystemets tid tok han heller kraftfór til kua enn mat til seg selv på lappene.

Det kan tyde på at hans kjærlighet til dyr også kunne gjelde etterligninger. Hans eneste pynt på juletreet var i årevis en gråsvart marsipangris han en gang hadde fått av sommergjester.

Han hadde av og til en husholderske som het Anne. På "faredagen" 14.april reiste han en gang til arbeidskontoret for å tinge hjelp. Han kom hjem med uforrettet sak og på spørsmål svarte han at det ikke var kvinnfolk der, "men fælände mye skviptøs".

Ola var ikke kresen i matveien. En gang bød han karene fra Prestegården, som drev slåttearbeide i Kirkevika, på erter og flesk som var full av mark. "Det er noen svære slubber oppi", bemerket Ola, "men det gjør ingen ting".

Sine siste år levde Ola på gården til Markus Løes. Han døde 83 år gammel i august 1940.

Noen år før og de første krigsårene ble Olastua utleid til sommersted til en familie fra Oslo. De la nye gulv og pusset pent opp innvendig. Utvendig ble det kun foretatt vanlig og nødvendig vedlikehold.

Fjøset ble også utleid og omgjort innvendig til "Villa Fjøs" - et riktig idyllisk sommersted.

Fra 1943 har ansatte i Kirkedepartementet disponert Kirkevika som feriested. Det opprinnelige taket er erstattet med stålplater. Tømmerveggene er delvis bordkledd slik at det bare er på begge gavlvegger tømmeret er synlig. Mot syd er det bygget på et lite rom. Tross dette kan en ennå få et godt inntrykk av det opprinnelige.

Nesodden kommune hadde gitt rivetillatelse av denne kulturperlen samt byggetillatelse for ny ferdighytte på samme tomt. Historielaget protesterte mot dette og etter befaring med fylkeskonservator, riksantikvar, representanter for kulturstyret og teknisk etat, er denne tillatelsen trukket tilbake.

Låvetaket har dessverre rast sammen. Veggene er for det meste intakt og kan trolig restaureres.

Historielagets ønske er nå at Kirkedepartementet setter fjøs og låve i stand til sin opprinnelige form utvendig og innretter det etter behov innvendig.

Med syrin og rabarbra som vanlig i eldre tider rundt husene har da Nesodden muligheten til å bevare denne idylliske gamle husmannsplassen.

NESODDEN LANDBRUKSLAG

eller Landmannslaget som det opprinnelig het, feiret sitt 75-årsjubileum i 1970. Det er derfor en av de eldste foreningene på Nesodden. Til jubileet forelå en beretning om lagets virksomhet gjennom 75 år. Landbrukslaget er en av de få foreninger som har protokoller for hele tidsrommet det har bestått.

Lagets første møte ble holdt i kommunelokalet på Jaer (den røde stua som nå benyttes som bibliotek m.v. for skolen).

Det er gamle, kjente Nesodd-navn som har undertegnet protokollen og som ble valgt inn i det første styret.

Laget engasjerte seg i mange viktige saker. Det ble vedtatt å kjøpe og fordele

blant medlemmene dr. J. Bangs skrift:
"Er virksommere tollbeskyttelse av våre
landsmannsprodukter påkrevet?"

Det er en sak som har gått igjen i alle
år og som også i dag er aktuell.

Innkjøp av husholdningsvarer for med-
lemmene og billig innkjøp av kunstgjødsel
var andre saker som ble tatt opp.

Også tanken om "anskaffelse af en ute-
lukkende for Nesodden interessert dampbaad"
var til behandling.

Det meste av det Nesodd-bøndene produserte
ble levert til kjøpmenn i Oslo eller også
solgt på torv eller til private. Det siste
forsøkte myndighetene å stanse. Laget fant
det nødvendig å henstille til hovedorganisa-
sjonen, Landmannsforbundet (nå Norges Bonde-
lag) å bevirke at "landmennene kan selge
sine varer i mindre dele fra eget befordrings-
middel, vogn på torv eller fra båt ved brygge
og selv måle sine varer med justert redskap
alle virkedager i uken".

I 1898 gikk laget sterkt inn for at et eget
Landbruksdepartement ble opprettet.

Felles innkjøp av kunstgjødsel og kraftfôr
fikk god oppslutning.

Omkring 1910 strømmet ungdom fra bygdene
til byen for å ta seg arbeid der. Laget
engasjerte seg i spørsmålet om hvilke
tiltak som måtte til for å stoppe denne
utviklingen.

Laget sørget for at forkjempere for frem-
gang i jord- og skogbruk kom til Nesodden
og holdt foredrag her. Kurs i frukt- og
grønnsakdyrking ble også arrangert.

Tanken om å opptre i fellesskap fikk stadig større oppslutning blant bøndene både lokalt og sentralt.

Dannelsen av et tømmeralgslag i 1913 er et resultat av dette.

Samme året ble også en stamokse innkjøpt

Parallelt med arbeid for løsning av større, viktige saker for Nesodden sørget de også for festlige sammenkomster. Her kunne hele familien være med.

Tilstelningene, som ble kalt "seksa", fikk så stor oppslutning også fra andre bygder at det ble vedtatt at bare medlemmer hadde adgang til festene. Tradisjonen med fester har holdt seg helt til våre dager.

Mens den første verdenskrig ga god avsetning og bra priser på landmannsprodukter meldte nedgangstidene seg også for landbruket i slutten av 20-årene.

Melkeprisen var gjenstand for diskusjon hvert år. Det var konkurranse om å få levert melka direkte til kunden for det ga bedre pris. Her måtte de også konkurrere med bønder fra nabokommunene.

Tida omkring 1930 er preget av opprettelse av de store omsetningsorganisasjoner og lagets virksomhet er preget av dette.

De "harde 30-årene" var harde også for landbruket. Lokallaget arbeidet for å bedre omsetningsforholdene.

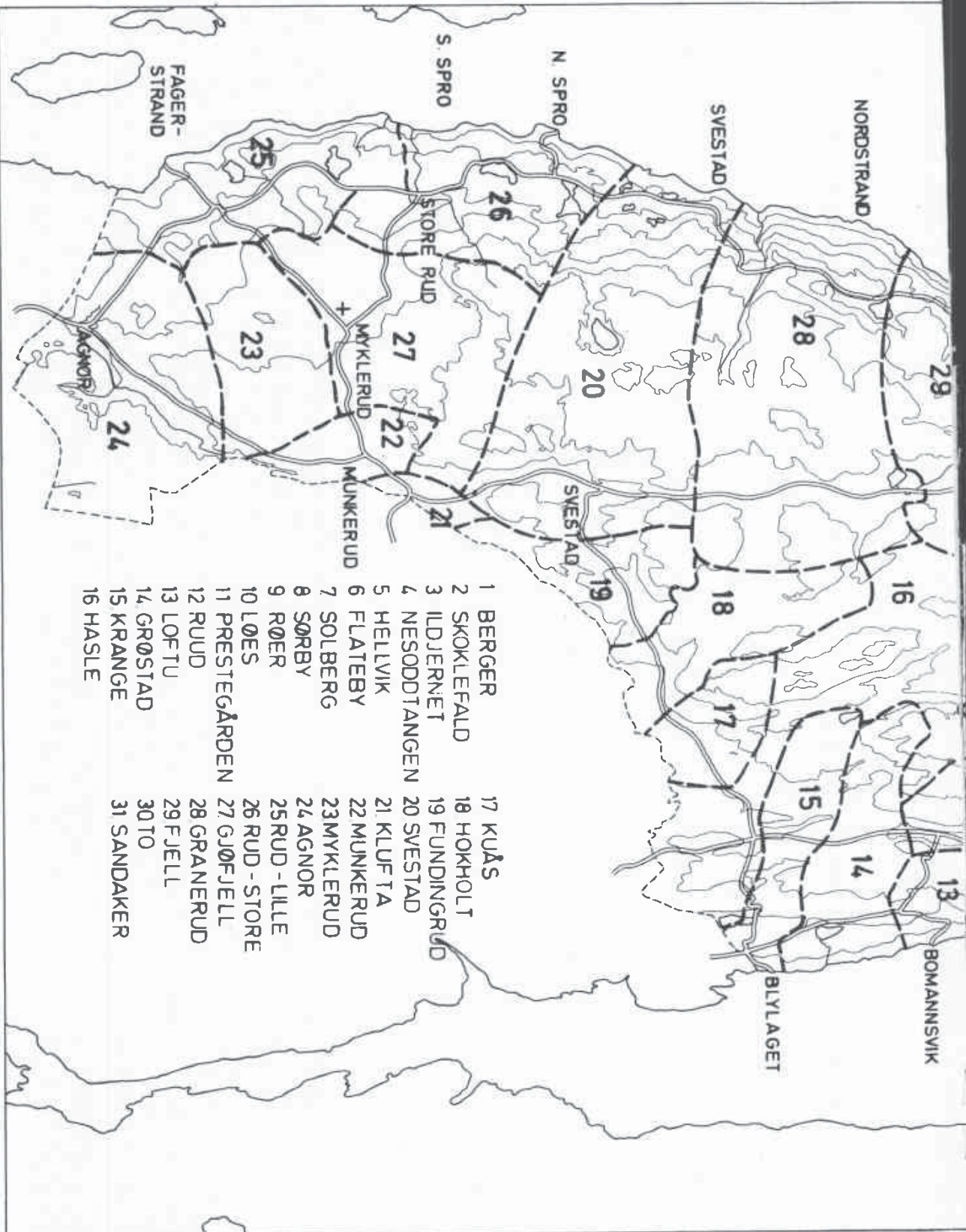
Lokalt forsøkte de å få den prosentvise beskatningsformen som var 4.5% av skatte-taksten, endret til 4%. Likningsnemnda gikk ikke med på det.

Kjøring med hest i forbindelse med vei-vedlikehold var en betydelig attåtnæring, spesielt for de mindre bruk. Bilene overtok etter hvert mye av dette arbeidet og Landbrukslaget henvendte seg til herredstyret med henstilling om at det fortsatt måtte forbeholdes hesten.

Laget har stått for dannelsen av fjøskontrollforening. Denne opphørte etter at meieriene overtok. I forbindelse med kontrollforening ble regnskapag dannet.

Landbrukslaget har hatt og har et godt samarbeid med Bondekvinnelaget. Bondekvinnelagets arbeid har stor betydning og vi håper at vi i neste utgave av vårt årsskrift kan vie dette og andre kvinneorganisasjoner oppmerksomhet.

Selv om antall bruk på Nesodden er sunket betraktelig er aktiviteten i Landbrukslaget fortsatt god. Det er en uunværlig institusjon også for bøndene på Nesodden.

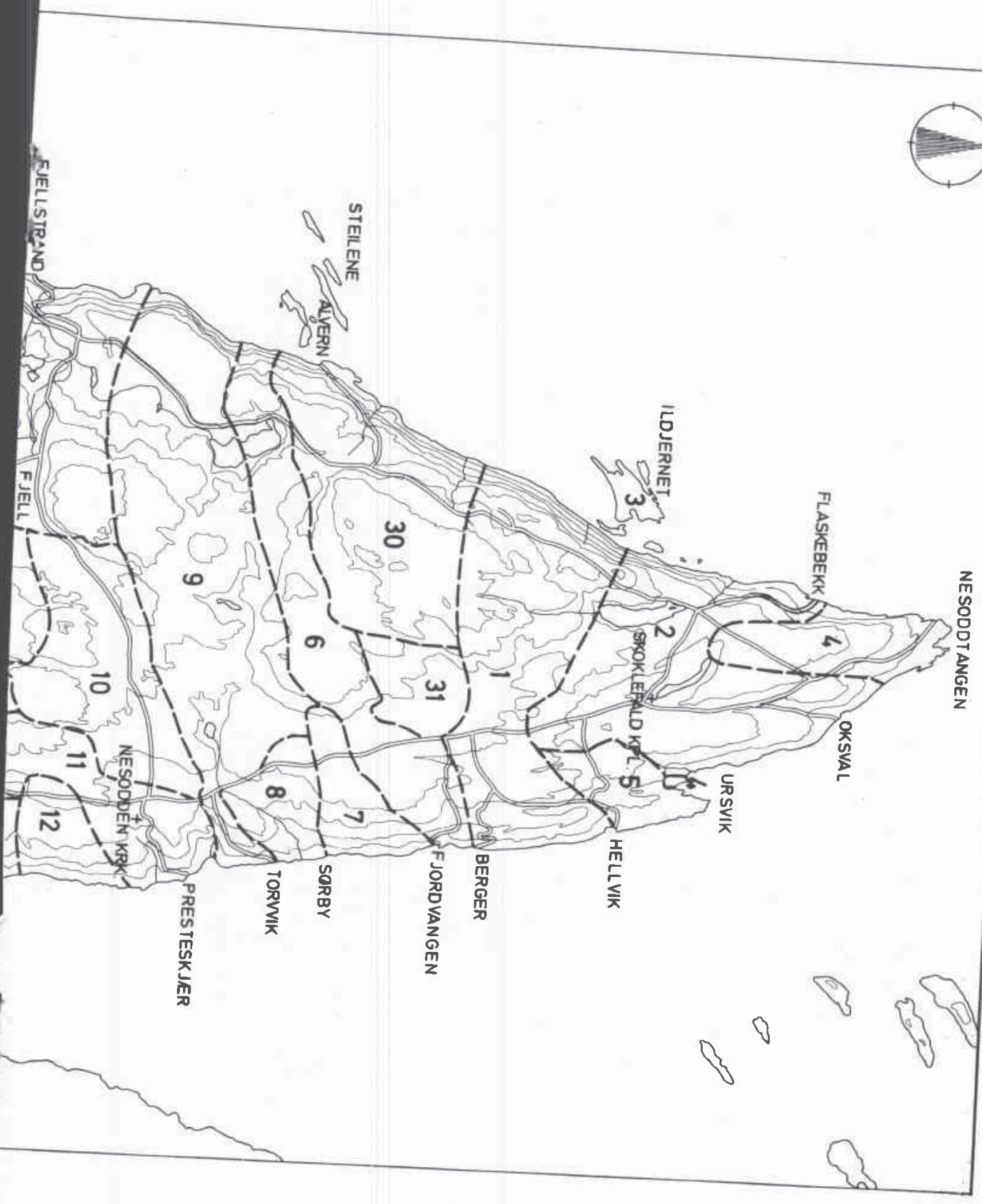
1 BERGER	17 KUÅS
2 SKOKLEFALD	18 HOKHOLT
3 ILDJERNET	19 FUNDINGRUD
4 NESODDTANGEN	20 SVESTAD
5 HELVIK	21 KLUF TA
6 FLATEBY	22 MUNKERUD
7 SOLBERG	23 MYKLERUD
8 SØRBY	24 AGNOR
9 RØER	25 RUD - LILLE
10 LØES	26 RUD - STORE
11 PRESTEGÅRDEN	27 GJØFJELL
12 RUUD	28 GRANERUD
13 LOFTU	29 FJELL
14 GRØSTAD	30 TO
15 KRANGE	31 SANDAKER
16 HASLE	

NESODDEN

OPPMÅLINGSAVDELINGEN

MATRIKKULERING - EIENDOMSREGISTRERING

Da kongene fikk behov for å ilegge skatter var landskylden et brukbart grunnlag for å beregne skatten da den angav gårdens størrelse og dermed evnen til å betale skatter.

Dette var begynnelsen til matrikkelføringen og dermed innkreving av matrikkelskat til staten (kronen). I den første fortegnelse over gårder på Nesodden finnes ikke anført disses matrikkelskyld, men da den er den første i sitt slag, vil jeg ta med de som betalte skatt i følge Akershus lensregnskap for 1557-58.

Regnskapet omfatter bare "fullgårder". Det skal bemerkes at i tidligere tider deltes gårdene i fullgårder, halvgårder, fjerdinggårder og åttendedelsgårder. Denne oppdeling var oppstått mest for å fremme landets oppdyrking.

De såkalte "fullgårder" oppført i skatte-regnskapet for 1557-58 var:

Hokolt, Hasle, Sandaker, Rud, Agnor, Gjøfjeld, Berger, Skoklefald, Flateby, Solberg, Løes, Røer og Rudt. Krange og Myklerud mangler. Gården "Rudt" ble omkring 1600 delt i Storerud og Lillerud.

Den neste fortegnelse over gårdene finnes i tre skattemanntall fra 1593, 1600 og 1619. I alle tre manntall er gårdene oppført i samme rekkefølge som kan gi en viss sannsynlighet for at dette er begynnelsen til den eldste matrikkel i Nesodden.

Gårdenes rekkefølge var:

1. Agnor. 2. Skoklefald. 3. Berger. 4. Sandaker
5. Flateby. 6. Løes. 7. Ruud. 8. Grøstad. 9
9. Hasle. 10. Gjøfjeld. 11. Hokholt. 12. Solberg
13. Krange. 14. Røer og 15. Myklerud.

I 1665 utkom et nytt matrikkelforslag som i alminnelighet betegnes "Den gamle matrikkel". Denne er for en stor del lik den tidligere oppførte, men er utvidet til å omfatte 32 gårder, deriblant tre gårder i Oppegård.

I 1818 besluttet Stortinget å la utarbeide en ny matrikkel for hele landet basert på det da gjeldende pengesystem, spesiedaler, ort og skilling. Først i 1839 ble den "nye matrikkel" ferdig for Nesodden. Den inneholdt 31 gårdsnummer og er den samme som vi ennå har.

Rekkefølgen, det såkalte gårdsnummer, for de forskjellige gårder er følgende:

1. Berger. 2. Skoklefald. 3. Ildjernet (bestående av Ildjernet, Kavringen og Sutern)
4. Nesoddtangen. 5. Hellvik. 6. Flateby
7. Solberg. 8. Sørby. 9. Røer. 10. Løes
11. Prestegården. 12. Ruud. 13. Loftu.
14. Grøstad. 15. Krange. 16. Hasle. 17. Kuås.
18. Hokholt. 19. Fundingrud. 20. Svestad
21. Klufta. 22. Munkerud. 23. Myklerud
24. Agnor. 25. Lillerud. 26. Storerud
27. Gjøfjeld. 28. Granerud.

Fra de forskjellige gårdsnummer er det gjennom tidene fradelte større eller mindre parseller som har fått betegnelsen bruksnummer. Disse parseller beholder hovedeiendommens gårdsnummer, men blir tildelt et bruksnummer etter hvert som de fradeles. Som eksempel kan nevnes at de fleste av eiendommene i Fjellstrand er skilt ut fra Nyborg gård som har gårdsnummer 29 etter Fjeld, men bruksnummer 9 da dette er den niende del som er skilt ut fra Fjeld. De nye parseller vil, som tidligere nevnt, beholde den opprinnelige hovedeiendoms gårdsnummer, 29, men vil få et nytt bruksnummer som betegner at det er den bestemte eiendommen.

Tidligere var det Sorenskriveren som tildelte bruksnummer, men etter den nye delingsloven av 1980 er det oppmålingsmyndigheten i hver enkelt kommune som gjør dette.

Det er gjennom tidene fradelte mange parseller og mindre gårdsbruk fra de bestående 31 hovedeiendommer. Spesielt etter at den økende byggevirkosomhet tok til har det vært en stor økning i fradeling av tomter og med dette økning i bruksnummer.

Ved å studere kartet (inntatt som midtsider) over gårdsnummer og sammenlikne med antall bruksnummer kan en nesten lese seg til hvor den største utbygging har foregått og foregår.

Det er i dag skilt ut følgende antall bruksnummer fra de forskjellige gårdsnummer:

Gnr 1 Berger 732 bruksnummer. Gnr. 2 Skoklefald 1380 bruksnummer. Gnr. 3 Ildjernet 68 bruksnummer. Gnr. 4 Nesoddtangen 597 bruksnummer. Gnr. 5 Hellvik 303 bruksnummer. Gnr. 6 Flateby 258 bruksnummer. Gnr. 7 Solberg 134 bruksnummer. Gnr. 8 Sørby 52 bruksnummer. Gnr. 9 Røer 209 bruksnummer. Gnr 10 Løes 143 bruksnummer. Gnr. 11 Prestegården 74 bruksnummer. Gnr. 12 Ruud 27 bruksnummer. Gnr. 13 Loftu 144 bruksnummer. Gnr. 14 Grøstad 118 bruks-

nummer. Gnr. 15 Krange 102 bruksnummer. Gnr. 16 Hasle 62 bruksnummer. Gnr. 17 Kuås 19 bruksnummer. Gnr. 18 Hokholt 15 bruksnummer. Gnr. 19 Fundingrud 5 bruksnummer. Gnr. 20 Svestad 110 bruksnummer. Gnr. 21 Klufta 3 bruksnummer. Gnr. 22 Munkerud 34 bruksnummer. Gnr. 23 Myklerud 146 bruksnummer. Gnr. 24 Agnor 115 bruksnummer. Gnr. 25 Lillerud 480 bruksnummer. Bnr. 26 Storerud 480 bruksnummer. Gnr. 27 Gjøfjeld 257 bruksnummer. Gnr. 28 Granerud 307 bruksnummer. Gnr. 29 Fjeld 878 bruksnummer. Gnr. 30 To 391 bruksnummer og gnr. 31 Sandaker 25 bruksnummer.

Det skal bemerkes at mange bruksnummer gjelder i tillegg til bestående eiendommer samt at en del bruksnummer, spesielt under gnr. 2, representerer strandparseller. Fra gårdsnummer 11 Prestegården er det skilt ut flere festetomter. Disse har Prestegårdens nr. 11, bnr. 1, men er tildelt et festenummer fra 1 og oppover. Feste av tomter betyr ikke at tomtene er kjøpt, men leiet (festet) for et visst antall år og at det betales en årlig festeavgift til grunneieren.

Dette var en liten redegjørelse for matrikkelføring og eiendomsregistrering.

Her føres eierskifter og alt vedrørende belåning og erklæringer m.v., de såkalte servitutter. Likeledes er alle bruksnummer innført på data. det såkalte GAB-system. Her står G for gårds/bruksnummer, A for eiendommens adresse og B for bygninger på eiendommen. Når det gjelder A og B så er dette ikke fullstendig ennå.

Nesodden, 23. september 1988.
Gunnar Tjernshaugen

BÅTTRAFIKKEN NESODDEN - OSLO.

Når vi i dag ser Nesodd-båtene i kontinuerlig trafikk Oslo-Nesoddtangen største delen av døgnet, er det få som tenker på hva som har gått forut for stiftelsen av Nesodden-Bundefjord D/S. Enda færre er det som kan tenke seg Nesodden uten fast forbindelse med Oslo.

Sjøveien har fra gammelt av vært den mest benyttede av Nesoddbefolkningen når de skulle utenfor bygdas grenser. Med små båter som hadde årer eller seil som fremdriftsmiddel kunne turen til og fra byen bli både slitsom og farefull: På Bundefjordsiden var det færgemenn som sørget for trafikken over fjorden.

Langs Nesodd-landet var det overnattings- og serveringssteder hvor de sjøfarende kunne ta inn.

Når isen la seg om vinteren, var fjorden "snarveien". Da kunne hest og slede frakte varer til/fra byen. Det førte imidlertid mange ganger til farlige situasjoner.

Selv om det første dampskip kom til Norge i 1827, tok det mange år før de ble tatt i bruk som kommunikasjonsmiddel for Nesodden. Enda lenger tid tok det før selskaper som var levedyktige ble etablert. Bryggene var få og trafikkunderlaget lavt.

Christiania og Omegn Dampskibbselskab var det som først forsøkte seg på drift i Bunnefjorden. Båten het "Dragen". Den ble i 1866 overtatt av "Bundefjorden-Christiania D/S". I dette selskapet hadde alle båtene stjernennavn. Men selv båter med stjernennavn ga ikke godt driftsresultat. I 1876 var det konkurs og kroken på døra.

I 1874 stiftet folk fra distriktet rundt indre Bunnefjord selskapet Bundefjord D/S.

D/S Bundefjord - som ble levert fra Tyskland i 1875 - innebar at trafikken mellom Oslo-Bunnefjord kunne foregå regelmessig.

Det var først etter at Oslo-folk oppdaget Nesodd-halvøya og alle dens herligheter at trafikken skjøt fart. Utparsellering av tomter og oppføring av sommerhus tok til i årene før århundreskiftet.

Moss Verft leverte i 1903 et - etter datidens målestokk - stort skip som fikk navnet "Nesodden".

Sommertrafikken krevde større båter - båter som gikk i opplag om vinteren. Dette var til stor ergrelse for de fastboende.

Konsul Hennem som holdt til på Helvik-tangen, startet eget dampskipsselskap. I 1905 kjøpte han "D/S Helvig" og dermed ble det konkurransen om trafikkantene. Det var utenkelig at to selskaper kunne drive og det ble konsul Hennem og hans selskap som trakk det lengste strå.

I 1908 ble et nytt selskap dannet - Bundefjord-Helvig D/S. Selskapet sto for trafikken Oslo-Nesodden i 10 år. Perioden førte til ekspansjon i så vel rutefrekvens som antall båter.

Misnøye med eksisterende rutetilbud førte til at flere forsøkte seg som "skipsredere".

I 1919 dannet sommergjestene eget selskap for strekningen Oksval-Helvig-Oslo. Det ble en lite lønnsom forretning. Konkurs førte til store tap for aksjonærene.

Folk i Indre Bundefjord var heller ikke fornøyd. I 1923 dannet de selskapet "Nesodden-Frogn-Nordby D/S" og gikk til anskaffelse av "D/S Angelo"

Etter konsul Hennums død i 1925 tok hans etterkommere opp forhandlinger om sammen-slåing av de to selskaper. Forhandlingene førte fram og det nye selskapet fikk navnet "Bundefjord D/S"

Etter at Flaskebekk brygge ble bygget i 1870-80-årene, var det små fjordbåter som anløp denne sommerstid. Noen fast rute var det ikke.

På vestsiden var det også sommerbebyggelsen som ga grunnlag for eget dampskipsselskap.

Karl Svestads (styremedlem i Bundefjord D/S) forslag om å starte ruter på vestsiden ble

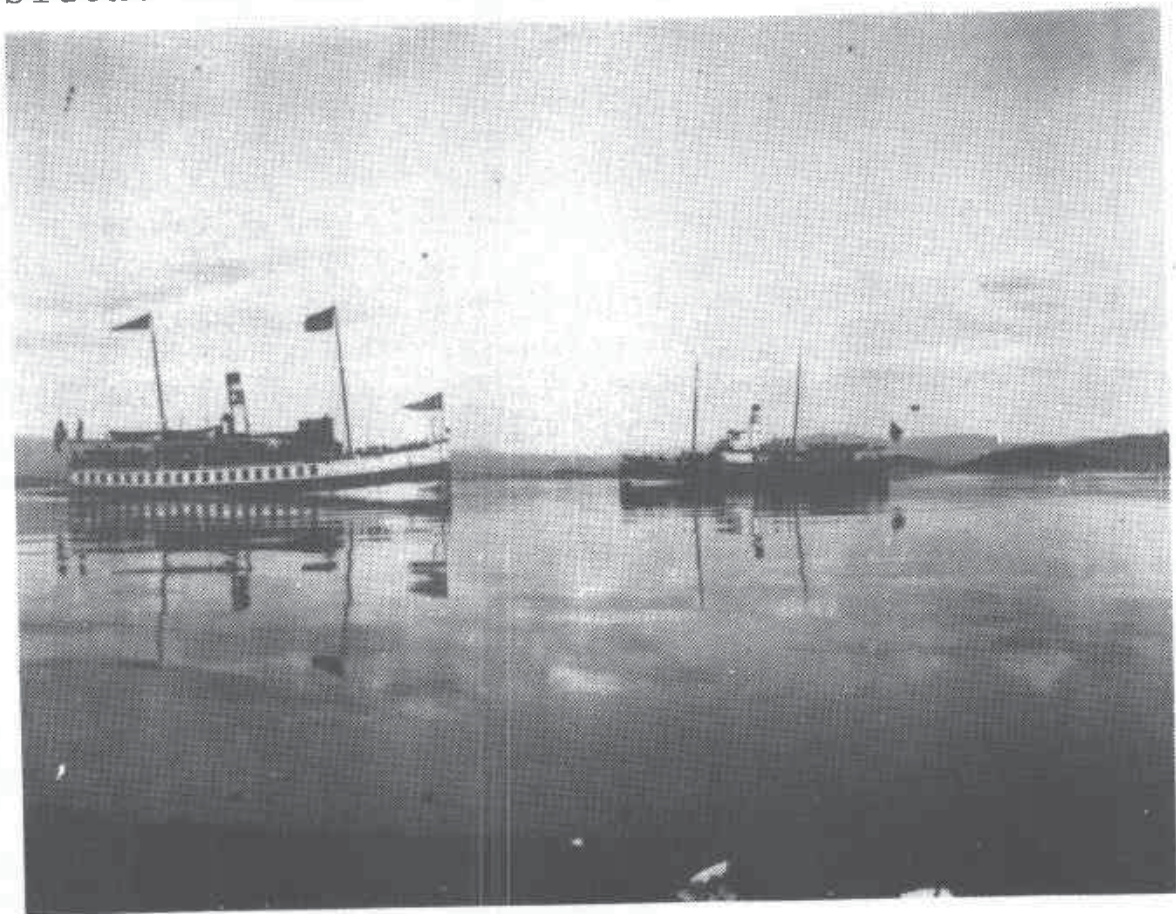

ikke godt mottatt av de øvrige styremedlemmer.

Det var fastboende og villaeiere på vestsiden som i 1892 gikk sammen og startet "Nesodden D/S". Denne trafikken fikk etter hvert større omfang enn det på østsiden. Båtene gikk helt til Drøbak. Nye brygger ble bygget.

Også på vestsiden ble det gjort forsøk med konkurrerende selskap både i 1916 og 1919. Men i 1926 ble det sammenslåing med Nesodden D/S.

Og så kom nye, store båter som "Fagerstrand" i 1923, "Nesoddtangen" i 1929 og "Fjellstrand" i 1935. Det samme skjedde på Bundefjord-siden. Her kom "Ursvik" og "Oksval".

Båtene var riktig komfortable. Det var røkelugar, damesaloon og fellessalonger

utstyrt med sofaer trukket med skinn eller plysj. Og det var 1. og 2.klasse.

I 1941 fant "Bunnefjord D/S" og "Nesodden D/S" det hensiktsmessig å gå sammen i et selskap.

Andre verdenskrig skapte store problemer for båttrafikken. Båter ble rekvirert av tyskerne. Kull-leveransene stoppet opp. Favneved overtok som driftsmiddel. Det ble hektisk når båten la til brygga og veden skulle lempes ombord. Så vel mannskap som passasjerer deltok i sjauer-arbeidet.

Alternative ruter avløste trafikken på øst- og vestsiden. Minelegging og strenge vintere førte til at båtene bare anløp Oksval. Når isen lå som tykkest, kunne de ikke gå helt inn til brygga. De siste metrene var det å ta beina fatt. Og det gjaldt å løpe fort i håp om å komme med bussen som ventet på land.

Senere gikk trafikken med buss til Bomansvik. De klarte imidlertid ikke den bratte Bomansvikveien så passasjerene ble satt av oppe ved riksveien. Så var det å spasere ned for å ta turen over Bunnefjorden med "D/S Angelo". På Bekkensten sto det som regel buss og ventet for å frakte passasjerene landeveien til Oslo. Hjemturen ble mere strevsom. Nå var det de som klarte Bomansvikbakkene raskest som hadde størst sjanse til å få buss hjem.

Krigen tok slutt og normalisering av båttrafikken kom i gang. Båtenes avgangstider var tilpasset arbeidstida for de forskjellige yrkesgrupper.

Den første båten la til kai i Oslo kl. 6.30. Det var de som begynte arbeidsdagen kl. 7.00 som benyttet denne. Det var "arbeidere" og de reiste på 2.klasse. Det var billigst.

Neste båt sørget for at "funksjonærer" og skoleelever kom til Oslo kl. 8.10.

Mere tilfeldig reisende kom til Oslo kl. 9.30 eller med båten som var i Oslo kl. 14.30.

Rutene tilbake om ettermiddagen fulgte samme mønster.

Formiddagsbåten kl. 11.00 fra Oslo tok med seg last. Med denne båten kom også posten fra Oslo. På bryggene sto hest og mann oppmarsjert klare til å ta i mot varene som ved hjelp av vinsj ble satt på land.

Siste båt fra Oslo gikk kl. 19.30. Onsdag og søndag var unntaket. Da gikk det båt fra Oslo kl. 23.30 - den såkalte "teaterbåten".

Om sommeren var rutetilbudet noe utvidet. Ennå husker vi kappkjøringen "når pappa-båtene" la ut fra Oslo kl. 14.30. Kullosen sto til værns når fyrbøterne lempa på for å vise at deres båt var den beste. Og de lange køene på bryggene når båtene skulle føre byfolket tilbake på søndagskvelden. Ofte hendte det at det ble gitt tre støt i fløyta. Det betød at båten ikke kunne ta flere passasjerer. En del ble stående på brygga å vente til båten hadde vært i byen og kom tilbake.

Kaptein og mannskap var det samme. De var på plass - dag ut og dag inn - år etter

år. De hadde visst aldri fri. Vi kjente dem. Det var så trygt. I all slags vær, i storm og stille, i klarvær som i tjukk tåke, båten la til ved hver brygge til rett tid. Det klarte de uten radar og ekkolodd.

I dag lurer vel ^{mange} på hvordan den lange reisetida ble benyttet. Passasjerene kjente hverandre. Vi hadde våre faste plasser.

Kortspille var populært den gang som nå. Kvinnene benyttet reisetida til håndarbeid. Skoleelevene gjorde det meste av leksene på båten. Det hendte også at putekrigen raste. Skrekk og gru hvis en ble tatt på fersk gjerning. Straffen var å bli satt i land på Nesodd-tangen eller kjørt til Fagerstrand.

Det er fristende å fortelle en historie om Kåre Kristiansen, nå stortingsmann, den gang middelskoleelev. Snild sådan. Hans klassekamerat, Leif, var blitt tjoret fast med en trosse til en sak som førte fra brua til roret akterut på båten. Det var to kraftige karer som hadde gjort det. Kåre turde ikke ta kampen opp med dem. Derimot sa han fra til billettøren om at han måtte sørge for at Leif kom i land på Svestad.

Neste dag gikk Kåre glad og fornøyd ombord. Han fikk beskjed om å melde seg for kaptein Fredrik Olsen, en meget myndig kar. Han hadde misforstått hele situasjonen. Av ham fikk Kåre en overhaling som ikke er glemt. Blant annet fikk han beskjed om at han burde vært nektet adgang til båtene, men for denne ene gang osv.

Som kommunalpolitiker engasjerte Kåre

Kristiansen seg i båtenes ruteopplegg. Forholdet til kaptein Olsen ble ikke bedre etter dette. Han var dypt uenig i det nye system.

Episoden med skoleeleven Kåre husket han ikke når han ble minnet om det, men kommenterte det slik: Ja, har jeg sagt det, så var det sikkert riktig.

Det nye ruteopplegget som kom i 1950-årene ble ikke godt mottatt av de reisende heller. Det ble dømt nedennom og hjem.: Som medlem av utvalget som hadde utarbeidet opplegget, fikk K.K. gå igjennom både direkte og gjennom media. Det hendte seg slik at han fikk beskjed om å møte opp for å motta våpen som det nyopprettede NSB's Heimevern skulle tildeles samme dag som det nye ruteopplegg skulle settes i verk. Han ~~xxxx~~ kunne forestille seg hvordan det ville bli oppfattet om han møtte opp bevæpnet på båten nettopp denne dag. Derfor søkte han om utsettelse. NSB's ledelse fant søknaden tilstrekkelig begrunnet og innvilget søknaden.

Båtene hadde rett til skjenking av øl og vin. Ikke alle var like stø på bena da de forlot båten som når de gikk ombord.

Avgangstider, rutehyppighet og billettpriser har til alle tider vært gjenstand for klager og krav.

I 1935 ble slagordet "Nesodden ut av dødvannet" skapt. Men det tok mange år før det ble vesentlige endringer. Det kom først etter krigen når veinettet var utbygd og bussene overtok mye av trafikken som ble konsentrert om Nesoddtangen. Nesoddtangen som de fleste båter hadde gått forbi om virteren. Det var bare noen ganske få fæstboende her.

Med Nesodden Boligbyggelags utbygging av Tangen-området i 1950-årene ble situasjonen annerledes. Mange av de som kjøpte leiligheter hadde sitt arbeid i Oslo. De engasjerte seg politisk og krevde hyppigere avganger og rimeligere reiser. En av "aktivistene" regnet ut at billetten Oslo-Nesoddtangen ikke behøvde koste mer enn 37 øre.

Den økonomiske situasjon for Nesodden-Bundefjord D/S ble etter hvert anstrengt. Økende trafikk førte til at det ble nødvendig å anskaffe flere båter. Båter som var billigere i drift. I 1956 ble det ført forhandlinger mellom selskapet og kommunen og forhandlingene resulterte i at kommunen overtok aksjemajoriteten.

Forventningen om redusert billettpris er ikke oppfylt. Men de gamle båter er skiftet ut med moderne ferger som mesteparten av døgnet ses på fjorden mellom Oslo- og Nesoddtangen

For en som har opplevd de "gode, gamle dager" med anløp av hver brygge er det fristende å sitere deler av o.r.sakfører Thorleif Rørs festtale når han i 1952 trakk seg fra kommunestyret etter å ha vært med i 40 år:

"Det var ganske andre forhold på Nesodden for 40 år siden enn i dag. Bygden hadde to dampskipsanløp om dagen mot de 7-8 som man anser som en selvfølge nå. Dessuten har vi fått rutebilene som bevirker at man nær sagt til alle tider på dagen kan dra hvor som helst man vil på Nesodden."

NESODDEN TELEFONSELSKAB.

Det var to privatpersoner som tok initiativet til dannelsen av Nesodden Telefonselskab - herrene Sørby og Frølich. I 1891 inngikk de avtale med Kristiania Telefonanlegg om at dette skulle føre ledning fram til Svartskog. For dette skulle de ha en årlig godtgjørelse på kr. 300.- som skulle fordeles på abonnentene. Den årlige abonnementsavgift ble fastsatt til kr. 35.-.

Ledningsnettets fra Svartskog og installasjonen i hovedsentralen skulle bekostes av Nesodden Telefonselskab som var et aksjeselskap.

Den første sentralen ble installert på Lund i Blylaget. Det var eiendommen til Severin Jensen som var selskapets første bestyrer og eneste montør. Med hest og trille dro han rundt og strakk ledninger, installerte og reparerte telefoner.

Abonentene befant seg i østre og søndre del av kommunen. Det var dårlig forretning å drive telefonselskab. At det overhodet lot seg gjøre tilskrives uegennyttig innsats fra bestyrelsens første formann, Holter Sørensen og bestyrer Jensen.

Som påskjønnelse for sitt initiativ i telefonsaken fikk Frølich, som bodde på Haslum i Blylaget, telefon nr. 1. Han forlot Nesodden og oppholdt seg i Amerika i noen år. Når han kom tilbake, forlangte han å få tilbake sitt gamle telefonnummer.

Etter hvert kom det sentraler i Fjellstrand, Myklerud og Berger. Fjellstrand sentral ble installert på Dammyra hos Nils Andresen som også var postmann.

Myklerud sentral befant seg hos Georg Torp på Spro og Berger sentral ble plassert hos Hilda og Johan Magnussen på Ekelund (det som nå er eldrester).

For å ringe ut av kommunen måtte abonnentene i de lokale sentraler over Nesodden sentral.

Økonomien tillot ikke at telefonselskapet foretok utvidelser og forbedringer så i 1904 opptok det forhandlinger med kommunen om overtagelse. Etter at et kommunalt utvalg hadde vurdert saken vedtok Nesodden herredstyre den 25. oktober 1904 å overta selskapets eiendeler for kr. 33.000.-. Nå ble betegnelsen Nesodden kommunale Telefonanlegg. Det fungerte som eget selskap og med egne regnskaper.

Etter overtagelsen økte antallet abonnenter. I 1922 hadde hovedsentralen 92, Berger sentral 80, Fjellstrand 50 og Myklerud 80, i alt 302 abonnenter.

Sentralene var ikke betjent hele døgnet. På søn- og helligdager var det anledning til å ringe mellom kl. 8-10 på formiddagen og 16-18 om ettermiddagen.

Edward Wetlesen overtok som bestyrer etter Jensen og Petter Lofthus og Paulus Westby som montører. De hadde ingen hest så fremkomstmiddelet var sykkel. Med tunge kabelbunter på hver side av sykkelstyret tråkket de rundt i all slags vær, sommer som vinter, på bratte og svingete grusveier.

Betzye Engelschjøn Hansen var bestyrerinne og regnskapsfører.

Bergljot Løes fikk i 1929 sitt første vikariat ved Nesodden Telefonsentral. Da hadde sentralen 108 abonnenter.

I 1938 overtok staten anlegget og omorganiseringen førte til at bestyrelsen ble lagt til Ski. Wetlesen ble telefonformann og Bertran Krange ble tilsatt som montør etter Loftu.

Bergljot Løes var fast ansatt og vi har bedt henne fortelle litt om arbeidsforholdene ved sentralen.

Utenom det å ekspedere telefonsamtaler, måtte de føre register over røikstelefoner og sende oppgaver til kommunen som sørget for at regningene gikk ut til abonnentene. Samtaleavgiften var 30 øre. Av dette gikk 27 øre til staten og 3 øre til kommunen.

Dette kunne da ikke gi grunnlag for avlønning til personalet, spør vi.

Så var da ikke lønnen stor heller. Bergljots lønn var kr. 80.- pr. måned. For denne lønnen hadde de døgnvakt fra kl. 14.30 den ene dagen til samme klokkeslett den neste. Det var ikke snakk om tillegg for natt- og/eller helgedagsarbeid. De kunne riktignok legge seg ned på litt om natten, men sammenhengende søvn ble det aldri.

I tillegg til å ekspedere vanlige telefonsamtaler hadde de plikt til å varsle det frivillige brannvern som på den tid var opprettet enkelte steder på Nesodden. De skulle notere nøyaktig klokkeslett

når de mottok brannmelding og når de varslet videre. Det var ikke alltid lett å få liv i brannmannskapene nattetider. Ikke var det alle som hadde telefon heller.

Raske som de helst skulle være når melding om brann kom, kunne det jo hende at de glemte klokkeslett. Da ble det klage over plikt-forsømmelse.

En av de største brannene vi har hatt på Nesodden var brannen på Nesodden Sag & Høvleri. Brannen startet kl. 4 om morgenen. Et tidspunkt da folk flest ligger i sin søtteste søvn. Telefonbetjeningen fant situasjonen så alvorlig at de i farten fant det mer nødvendig å sette varslingen i gang enn å se på klokka. Det var ikke alle enige i så klager ble det også denne gang.

Den gang som nå var det folk som ble syke også på nattetider. Lege skulle tilkalles. Med bare en praktiserende lege på Nesodden var det sjelden å finne ham hjemme. For telefonbetjeningen var det forbudt å opplyse hvor dr. Zapffe befant seg selv om de visste det. Det hendte imidlertid at de fant det nødvendig å bryte taushetsplikten når de skjønnte at sykdomstilfellet var alvorlig.

I dag erkjenner vi at postmannen og de manuelt betjente telefonsentraler hadde sin funksjon som sosialarbeidere.

Bergljots lønn steg etter hvert til kr. 100.- og kr. 120.- pr. måned. Men riktig velstand ble det først etter tariff-revisjonen i 1947. Da fikk de for første gang vakttillegg som ble fastsatt til kr. 4.-.

Sommeren førte til enorm belastning på telefonbetjeningen. Befolkningen ble ti-doblet. Det var den gang Nesodden var et yndet feriested for Oslo-folk. Ikke mindre enn 20 foreninger/organisasjoner hadde feriehjem her.

Få var det som hadde telefonabonnement den gang så det var helst på sentralene folk kunne låne telefon.

Pinseaften var den dag i året da belastningen var absolutt størst. Bestilte samtaler skulle føres opp på ark, 25 på hver side. Det kunne bli opptil 200 samtaler eller 8 ark. som var bestilt. Det er klart det tok tid. Det var to bord som kunne formidle samtalene. I vår tid med yrkesmyalgi som folkesykdom og overarbeidede fysioterapeuter har Bergljot tenkt mye på det at hun aldri har hatt vondt i armene eller nakken. Hun mener at det å måtte strekke seg fra bord til bord førte til at bevegelsene ikke ble like og ensformige og derfor ikke førte til plager. Aldri så galt at det ikke er godt for noe .....

Vi spør om hun husker noen pussige episoder fra tida med manuell betjening. Hun vil nødvendig svare på det. Taushetsplikten overholdes ennå. Men så kommer det en historie:

Som bestyrer hadde hun eget kontor og derfra skulle telegrammer ekspederes. En pinseaften gikk døren til kontoret litt opp. Døren går igjen. Dette gjentar seg noen ganger før den besøkende endelig våger seg inn. Hun var feriegjest på Kirkegårdsarbeidernes Feriehjem Kuås. og skulle

sende et bryllupstelegram.

"Vær så god, sitt ned," sier Bergljot. Damen setter seg usikkert ned ytterst på stolkanten.

"Hva skal det stå i telegrammet da?"

Nei, det visste hun ikke. Det var så vanskelig å finne på noe.

Bergljot foreslår: Til lykke med dagen.

Men da ble det liv i damen. "Nei, det går ikke an for ho gifter seg oppatt."

Det ville ikke blitt mange lykkønskninger i dag hvis slike hensyn skulle tas.

Bergljot lo så hun gråt så enden på visa ble at den besøkende henvendte seg til den øvrige betjening og sa: Den damen der inne må være syk for hun gråter så felt.

Og dette ble enden på visa om Nesodden Telefon for denne gang.

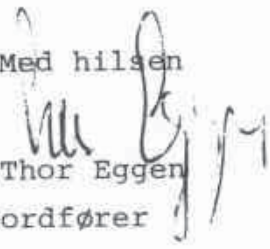
Nesodden Historielag har tatt initiativet til å utarbeide et Årsskrift. Det er lagt opp til å utgi et slikt Årsskrift hvert år framover. Det initiativ Historielaget har tatt er prisverdig. Vår kommune er en relativ "ung" kommune. Med det mener jeg at hovedtyngden av oss er kommet flyttende til kommunen. Det er viktig at vi knytter forbindelsene tilbake og blir kjent med den utvikling som har funnet sted i kommunen.

Årsskriftet som Historielaget nå utgir vil være et verdifullt bidrag til dette.

Dette vil sikkert bidra til at vi setter enda større pris på kommunen vår og gir oss forståelse for å ta vare på det jeg for min del kaller Nesoddens egenart.

Jeg takker Nesodden Historielag for initiativ og innsats.

Med hilsen

Thor Eggen

ordfører

Til lesere av Nesodden Historielags
"ÅRSSKRIFT 1988".

Historielaget har lenge hatt i tankene å utgi et årsskrift. Dette er 1. utgaven og vi håper at det skal komme hvert år heretter.

Den nedsatte redaksjonskomite har ut fra økonomisk ramme vurdert hva skriftets innhold kunne omfatte denne gang.

Selv om innholdet er gammelt nytt for mange, håper vi det har nyhetens interesse for andre og at det blir lest med interesse.

Vi tar gjerne i mot forslag fra leserne om tema som bør tas inn i 1989-utgaven.

Nesodden Historielag sender sin takk til Kulturutvalget i kommunen som ved sitt vedtak om tilskudd har gjort det mulig å utgi Årsskrift 1988.

Laget takker også andre som har bistått med opplysninger og orienteringer. En spesiell takk til Tordis og Eigil Whist for deres arbeide med skriftets bilde-materiale.

M e d h i l s e n

NESODDEN HISTORIELAG/ REDAKSJONSKOMITEEN

Karl J. Bjerklund   Osvald Granerud

Åsmund Løes   Randi Moe Lars Næverlid